

IJSBRECHTUM, DE HERVORMDE KERK

In de jaren zeventig zei men wel dat de dominee de kalk van de muren preekte... Dat lag niet aan de predikant, maar aan de abominabele toestand van het kerkgebouw. Een groot onderhoud bleek niet voldoende; onder leiding van architect S. Lautenbach werd een ingrijpende restauratie uitgevoerd. In januari 1975 werd de kerk weer op feestelijke wijze in gebruik genomen.

Exterieur

Het gebouw staat op de plaats van de voormalige kerk uit 1694. De huidige kerk en toren zijn in 1865 gebouwd door Rienk Reins Zijlstra uit Drachten, naar ontwerp van Miense Molenaar, stadsbouwmeester van Sneek, in de zgn. **Waterstaatsstijl**. Veel kerken en gebouwen werden in de 19de eeuw opgericht met rijks- en koninklijke subsidies onder architectuur van Waterstaat. Bij deze nieuwe kerk, enigszins aansluitend bij de romanogothiek, bleef het oude oosteinde van de kerk van 1694 staan als een soort absis. Het werd enkel ommetseld en kreeg een nieuwe oostelijke toegangsdeur. Deze heeft een neogotische, natuurstenen omlijsting en een wapen van Welderen Rengers als bekroning. De door steunberen gelede gevels van het kerkship hebben in elk travee een rondboogvenster. De half ingebouwde toren draagt een naaldspits en valt op door de vier wimbergen (siergevels). De twee torenklokken uit 1920 werden in de tweede wereldoorlog geroofd. In 1950 kwam er één grote nieuwe klok. Toen werd de toren ook gerestaureerd.

Interieur

Bij de nieuwbouw van de kerk in 1865 is in het interieur nogal geschoven, preekstoel en doophek werden vóór het fraaie grafmonument opgesteld en onttrokken het aan het oog. Tegenover de oude herenbank kwam een overhuifde kerkvoogdenbank die er nu naast staat. De kerk werd breder, extra ruimte waardoor er voor banken en stoelen. Bij de laatste restauratie van 1972 werd de lambrisering uit 1865, van stucwerk en marmer, in ere hersteld. Preekstoel en doophek kwamen weer aan de zuidzijde, waardoor het monument voor de grafkelder weer in het zicht kwam, evenals de oude grafzerken en de plavuizen.

Grafmonument en rouwkassen

Toen de waarschijnlijk eerste bewoner van Epema State (eertijds Burmania State) in Ijsbrechtum, Jonker Duco Martena van Burmania (1627-1692), "swack van lichaem te bedde liggende", zijn testament maakte, schreef hij dat hij

"sonder statie ofte pompe ter aerden"

besteld wilde worden. Daarentegen wilde hij wel binnen het jaar

"een gedenckteecken van mij en mijn Huijsvrouw saliger vrou Eduarda Lucia van Juckema.."

en een grafkelder. Beide kwamen er, het koor werd geheel een groeiruin (gebouwd door Pyter Jans) en Tjaerd Lous Forstenburgh sloot in 1693 grafkelder af met een imposant monument, vervaardigd in zandsteen, maar beschilderd met marmerimitatie. Centraal staat een door een lauwerkrans omgeven zwartgeschilderde cartouche, waarop in gouden letters namen en data van de overledenen zijn vermeld. Daaronder een in het latijn geschreven lijkdicht van hun zoon Sjuck Gerrolt. Boven de cartouche: wapens Burmania en Juckema, aan weerszijden zien we zgn. pleuranten: wenende vrouwen en doodssymbolen. Van Sjuck Gerrolt Juckema van Burmania Rengers († 1784) en van zijn echtgenote Odilia Amelia, gravin van Welderen († 1788) zijn indrukwekkende rouwkassen bewaard gebleven, fraai gepolichromeerd en verguld, en voorzien van sierlijk snijwerk. ook hier weer symbolen van de dood. Sjuck Gerrolt was onder andere grietman van deze grietenij en curator van Frieslands Hooge school. Monument en rouwkassen vertonen aan de linkerzijde (heraldisch rechts) de zestien kwartierwapens van vaderszijde en aan de rechterzijde (heraldisch links) die van moederszijde van de overledene. In de kerk zijn ook nog grafzerken, o.a. uit de 17de eeuw voor de families Adama, Bruinsma, Lycklama en voor de predikant Michaël Georgi (Staak).

Inrichting

De koperen kronen stammen uit 1694. De preekstoel en doophek, met siersmeedwerk, dateren van 1865. De voormalige preekstoel uit 1694 was verkocht aan de kerk van Uitwellingerga.

De 17de eeuwse herenbank, heeft een sobere vormgeving met profilering, panelen en strakke overhuiving boven het verhoogde deel van de bank. Aan weerszijden gecanneleerde kolommen met ionische kapitelen. Het lage gedeelte, de zgn. meidenbank is omgeven door een hekwerk van gedraaide balusters. Het avondmaalszilver, deels met alliantiewapens, dateert van 1722, drie dienblaadjes op pootjes dateren van 1776. Er is een doopbekken uit ca. 1650. Het marmeren doopvont uit 1978 toont bijbelse taferelen, waarbij

water een rol speelt. Het vont is gemaakt door F.G. Eijgelaar uit Goënga.

Het **orgel** is in 1865 gebouwd door w. Hardorff uit Leeuwarden en heeft twee klavieren met gekoppeld pedaal, elf stemmen op het hoofdwerk en acht op het bovenwerk. Het is in 1968 gerestaureerd door Menze Ruiter orgelbouwer te Groningen. De dispositie van het orgel luidt:

Hoofdwerk:

1. Prestant 8'	6. Roerfluit 4'
2. Bourdon 16'	7. PrQuint 3'
3. Violon 8'	8. Octaaf 2'
4. Holpijp 8'	9. Cornet 3' sterk
5. Octaaf 4'	10. Trompet 8' discant
	11. Trompet 8' bas

Bovenwerk:

12. salicionaal 8'
13. Viola da gamba 8'
14. Roerfluit 8'
15. Solicet 4'
16. Fluit trav. 4'
17. Quint F 13'
18. Gemshoorn 2'
19. Clarinet 8'

Tremulant aanwezig
Pedaal aangehangen

E.W.G. van Muijen-van Manen
1996

Literatuur:

- S. ten Hoeve: Epemastate en de kerk te IJsbrechtum, Monument v.d. Maand, jrg.4, dl 2.
- Regn. Steensma: Inkelde oantekenings by de bou van de nije tsjerke to IJsbrechtum yn 1865, De Vrije Fries LII (1972)"
- Archief Stichting Alde Fryske Tsjerken, Lwd.